

Dr. Otmar Buyne: Grenzeloze dadendrang en dienstbaarheid aan de samenleving

Grenzeloze dadendrang om het maximale uit het leven te halen, zo zou je het leven van de thans 90-jarige psychiater dr. Otmar Buyne kunnen typeren. Maar dat is lang niet de enige typering die op Buyne van toepassing is. In de biografie *Kan niet bestaat niet. Het kleurrijke leven van Otmar Buyne* beschrijft journalist Roy Khemradj een man die getalenteerd, veelzijdig en ondernemend is. En die bovendien de karaktereigenschappen heeft om zijn verlangens om te zetten in werkelijkheid. 'Kan niet bestaat niet! Je moet op zijn minst proberen er iets aan te doen en als het mislukt, zeg dat het niet is gelukt, maar dat je het wel hebt geprobeerd!', zegt Buyne in het boek.

Khemradj en Buyne kennen elkaar al vanaf 1979. De auteur was toen omroeper bij de SRS, waar Buyne wekelijks een programma verzorgde. In Nederland was Khemradj jarenlang redacteur van Zorg en Hoop, het NOS-radioprogramma voor Surinamers. Inmiddels heeft hij zich ontpopt als dé biograaf van markante Surinamers die op hun manier hebben bijgedragen aan de ontwikkeling van hun vaderland. Eerder schreef hij biografieën van VHP-leider Jagernath Lachom en de bekende accountant Ram Hiralal (2017). De auteur heeft materiaal verzameld door lange interviewsessies, archiefonderzoek, gesprekken met personen die Buyne van nabij hebben gekend. Het voorwoord is geschreven door Buyne's volle neef, Ronald Venetiaan.

Katholieke jeugd

Otmar Henry Buyne (Paramaribo, 29 november 1929) is van bescheiden afkomst. Vader Eugène Henry Buyne is bakker en afkomstig uit Commewijne. Moeder Magdalena Edwina Sno komt van de Paraanse plantage Vier Kinderen en verdient de kost als modiste en met broodverkoop. Het hardwerkende en spaarzame gezin, dat uiteindelijk zes kinderen zal tellen, woont eerst in een pras'oso aan de Grote Dwarsstraat. In 1939 koopt vader Buyne de hoofdwoning met twee erfwoningen aan de Wanicastraat nr. 74. De Wanicastraat en omgeving zullen een onuitwisbaar stempel drukken op Buyne's leven.

Buyne groeit op in de grimmige jaren dertig, Suriname is zwaar getroffen door de wereldcrisis. Ironisch genoeg zorgt de Tweede Wereldoorlog voor een ommekeer. Suriname is de grootste leverancier van bauxiet, grondstof van aluminium waarvan gevechtsvliegtuigen worden gemaakt.

Het katholiek gezin bezoekt trouw de Sint Rosakerk. Vanzelfsprekend gaat de jonge Otmar bij de fraters op school. De missie speelt een niet te onderschatten rol in het koloniale Suriname. Kenmerkend voor die tijd is dat maatschappelijk succes voor een groot deel bepaald wordt door klasse, afkomst én kleur. De missie zet eigen sociale en maatschappelijke instellingen op, waaronder scholen. Gedoopte kinderen uit de volksklasse krijgen zo een kans zich in brede zin te ontplooien. De intelligente en ijverige Buyne gedijt uitstekend in dit katholieke milieu waarbinnen zijn persoonlijke, intellectuele en maatschappelijke vorming plaatsvindt. Na de lagere school gaat hij eerst naar de ulo omdat zijn ouders het schoolgeld voor de Sint Paulus muloschool niet kunnen betalen. Uiteindelijk slaagt hij in 1948 op 19-jarige leeftijd van de Paulusschool. De klas van 1948 is bijzonder. Van de veertig geslaagden gaan er dertig naar het buitenland voor studie en keren daarna terug om zich dienstbaar te maken voor Suriname. In 1948 is ook voor de kolonie Suriname een keerpunt. Als voorbereiding op zelfbestuur in 1954 krijgt het land algemeen kiesrecht,

waarna in 1949 de eerste Staten van Suriname worden gekozen. Velen zien deze mijlpaal als een aanloop naar onafhankelijkheid. Optimisme en nieuw elan heersen in het land. In 1949 gaat Buyne geneeskunde studeren aan de toenmalige Geneeskundige School. Dit is een ongebruikelijke stap voor iemand uit de lagere sociale klasse. Arme kinderen uit Paramaribo leren een ambacht bij een baas. Zo ook Buyne die als jongen in de leer ging bij een schoenmaker. Het zelfbestuur brengt het land echter in beweging. Minister van Onderwijs Lou Lichtveld, breidt het aantal opleidingsplaatsen aan de Geneeskundige School uit. Het obstakel van het opleidingsgeld, SF 25 per maand, wordt opgeruimd door peetoom Marius Sno, de op Curaçao wonende broer van moeder Edwina, die Otmar eerder heeft ondersteund. Op de Geneeskundige School wordt Buyne geconfronteerd met afkomst en klasse. Lichtgekleurde studenten maken opmerkingen als 'dja a no kennis e taki ma yu kleur'. Uiteindelijk behaalt hij in 1961 het artsdiploma. Hij heeft twaalf jaar gedaan over een studie van zes jaar.

Tien vliegers in de lucht

De reden voor de lange studieduur? Buyne houdt tien vliegers in de lucht. Hij is gezegend meteen groot aantal talenten. Ondernemend en energiek als hij is, houdt hij zich bezig met van alles en nog wat. Hij bokst, doet aan gewichtheffen en bodybuilding, turnt bij gymnastiekvereniging UNI in het Patronaat. Bijzonder is dat Buyne uitblinkt in vrijwel alle activiteiten die hij onderneemt.

Tijdens de studie geneeskunde surft hij mee op de optimistische golf die het land overspoelt. Buyne voelt de drang om zich verdienstelijk te maken voor de samenleving. Hij is de eerste voorzitter van de Brutusclub, een katholieke jongerenvereniging opgericht in 1948 door frater Guibert Smits, directeur van de Paulusschool. Buyne is hoofdredacteur van het clubblad *De Ploeg*, dat vanaf 1951 als maandblad verschijnt. Hij richt de damesgymnastiekvereniging *Dolores* op. Lanceert het eerste sportblad van Suriname, ook *Dolores* geheten. Bekwaamt zich met hulp van vriend Guillaume Pool in de fotografie om daarmee geld te verdienen. Maakt een uitstapje naar muziek en ballet. Schrijft hij voor diverse dag- en weekbladen.

Samen met zijn boezemvriend ('tweelingbroer') en student geneeskunde Rudi Elzenhout, geeft hij gezondheidsvoorlichting. Eerst in de gedrukte media, vanaf midden jaren vijftig via het AVROS radioprogramma *Datra, Fa Yu Prakseri*. Met dit Surinaams gesproken programma treden zij in de voetsporen van de eerste vrouwelijke zwarte arts dr. Sophie Redmond. Ze doorbreken een taboe door seksuele kwesties te bespreken. Elzenhout, zoon van Johanna Schouten-Elzenhout, en Buyne zijn beide virtuoos in het Surinaams. Ze bedenken nog niet bestaande Surinaamse woorden in hun radiopraatjes. Buyne is ook een begenadigd dichter in het Surinaams. Hij zal zich ontwikkelen tot een kenner van de Creoolse cultuur.

In 1961 trouwt Buyne met de onderwijzeres Johanna van den Stoom, die hij in 1950 leert kennen. Het echtpaar krijgt twee kinderen, dochter Hennah (1952) en zoon Otmar jr. (1965). Hennah is later in Nederland de eerste zwarte vrouwelijke Officier van Justitie en rechter. En van 2007-08 PvdA-wethouder in Amsterdam. Hennah overlijdt in 2012. Otmar jr. is gepromoveerd chirurg.

Het paar vertrekt eind 1961 naar Nederland. Buyne specialiseert zich in de psychiatrie. Eerst in Utrecht, vanaf 1964 in Groningen want Surinaamse vrienden studeren ook daar. In 1968

rond hij zijn specialisatie af en wordt in het Nederlandse landelijk specialistenregister ingeschreven als zenuwarts – een ouderwetse benaming voor psychiater. Keuzevakken: kinderpsychiatrie en –neurologie. Buyne wil promoveren, doet baanbrekend promotieonderzoek naar suïcide. Begin jaren zeventig raakt hij in de ban van het opkomend streven naar onafhankelijkheid. Promoveren aan de pas opgerichte medische faculteit van de Universiteit van Suriname is zijn doel. Door ferme tegenwerking vanuit de Surinaamse universiteit, ziet Buyne zich uiteindelijk genoodzaakt dit plan te laten varen.

Terug in Suriname

Teleurgesteld vertrekt Buyne eind 1971 met vrouw en zoon voor twee jaar naar Curaçao, Eind 1973, aan de vooravond van de onafhankelijkheid, keert de familie terug naar Suriname. Maar Buyne heeft een moeilijke start. Hij vindt geen werk ondanks vele sollicitaties. Dan bewijst het katholieke netwerk waar Buyne tot aan zijn vertrek in heeft geïnvesteerd zijn waarde. Een toevallige ontmoeting met Emile Wijntuin trekt de zaak vlot. Wijntuin is voorzitter van de Staten van Suriname en leider van de katholieke PSV die deel uitmaakt van de NPK-regerings. Hij belt met de minister van Volksgezondheid, een partijgenoot. In maart 1974 treedt Buyne in dienst van ministerie als psychiater. Hij werkt in 's Lands Psychiatrische Inrichting, LPI, en op het Medisch Opvoedkundig Bureau. Rond 1980 heeft Buyne zich met de hem kenmerkende doortastendheid en ijver in krap zes jaar tijd opgewerkt tot een vooraanstaand persoon. Hij is directeur-geneesheer van het Militair Hospitaal in de rang van majoor, heeft een privépraktijk, is vicepresident van de Lions Paramaribo Central, is gepromoveerd aan de Universiteit van Suriname (samenvatting in het Surinaams), heeft de dagopvang voor geestelijk gehandicapte kinderen Stigesu opgezet, presenteert wekelijks het populaire radioprogramma *Darta, mi wan aksi wan sani*. Niets staat verdere groei in de weg. Dan breekt de pleuris uit.

Het is kolonel Elstak die Buyne op maandagochtend 25 februari 1980 belt met het bericht dat er een staatsreep gaande is. Om te kijken wat hij kan doen spoed Buyne zich naar de EHBO-afdeling van het Academisch Ziekenhuis. Op een gegeven moment brengen de militairen een ernstig gewonde naar het ziekenhuis. Het is niemand minder dan procureur-generaal mr. Maurits de Miranda. Die dag is de PG in een bespreking in het huis van advocaat-generaal Freddy Kruisland. Coupplagers onder leiding van sergeant Guno Mahadew vallen binnen. Mahadew lost per ongeluk een schot dat De Miranda in een van zijn longen treft.

Buyne realiseert zich dat niemand veilig is en dat hij als officier van de SKM elk moment opgepakt kan worden. Voor een dag duikt hij onder in de woning van een ziekenhuisverpleger. Maar Buyne vindt dit absurd, hij heeft immer niets misdaan, dus waarom zou hij onderduiken? Hij trekt tijdelijk in bij een goede vriendin. Kort daarna komt luitenant Michel van Rey op bezoek in het Militair Hospitaal. 'U moet minister van Volksgezondheid worden', zeg hij. Buyne neemt dit niet serieus. 'U lacht dokter, maar als u weigert krijgt u de kogel', zegt de militair die als officier van de SKM de zijde koos van de actievoerende sergeanten door zijn sterren publiekelijk af te nemen en weg te werpen. De

prominente NPS-ers Otmar Rodgers en Rufus Nooitmeer worden naar het Militair Hospitaal gebracht. Aan de afschuwelijke verwondingen ziet Buyne dat ze zijn gemarteld. Ook premier Henck Arron wordt opgenomen. Buyne zorgt goed voor zijn vriend. Ondanks de bewaking bezoekt Buyne hem zo nu en dan - met een bekertje rum onder de doktersjas.

Buyne heeft koloniale tegenstellingen overwonnen in de jaren veertig. Zelfbewust heeft hij zich ontplooid in de optimistische jaren vijftig. In de jaren zeventig geeft hij zijn tot wasdom gekomen talenten aan de opbouw van de jonge republiek. In de jaren tachtig buigt hij het hoofd voor dictatuur, geweld en de Uzi. Eind 1980 verlaat Buyne Suriname om opnieuw te beginnen in Nederland.

Terug in Nederland

Buyne is een man van middelbare leeftijd (51) als hij zich weer in Groningen vestigt. Ogenscheinlijk een ongunstige positie om opnieuw te beginnen. Maar op typisch Buynesiaanse wijze zal hij ook dit deel van zijn leven tot een succes maken. Ook in Nederland zal hij tien vliegers in de lucht houden. Hij scheidt van Johanna, die Suriname al in 1975 verlaat met zoon Otmar. Het paar is uitelkaar gegroeid. Ze overlijdt in 2003 op 71-jarige leeftijd.

Buyne moet aan de bak. Via zijn toenmalige promotor Wybe van Dijk slaagt hij in februari 1981 erin een baan als psychiater te bemachtigen in het ziekenhuis van Hoogeveen. Inmiddels heeft dr. Frits Jessurun, voormalig directeur van het LPI, zich in Den Haag gevestigd. Hij wendt zijn invloed aan om zijn vroegere collega aan een baan in de Randstad te helpen. Dat lukt. In 1983 treed Buyne in dienst van Bouman GGZ, een overkoepelende regionale organisatie voor de geestelijke gezondheidszorg in Rotterdam en omstreken. Buyne gaat wonen aan Capelle aan de IJssel. In deze jaren verandert Nederland naar een multi-etnische samenleving. Witte psychiaters komen erachter dat de westerse benadering van allochtone patiënten niet werkt. In de loop van de jaren tachtig komt een nieuwe benadering van de grond, de zogeheten transculturele psychiatrie. Deze is gerelateerd is aan de cultuur en godsdienst van allochtonen. Het verbaast niet dat Buyne, kenner van de Afro-cultuur, de veranderende tijd weer goed aanvoelt. Hij combineert de westerse visie met winti, in die tijd een baanbrekende aanpak.

In 2002 zet Buyne een punt achter zijn leven als arts en psychiater. Hij sluit zijn privépraktijken in Capelle aan de IJssel en Rotterdam-West. De 73-jarige duizendpoot kan met voldoening terugkijken op het Nederlandse leven dat hij van vanaf 1981 heeft opgebouwd. Met andere weggetrokken Surinaamse Lions, heeft hij in 1987 de eerste Surinaamse Lions club opgezet, Lions Club Rotterdam-West; West verwijst ook naar De West. In 1994 wordt hij verkozen tot eerste zwarte Lions governor in Nederland. Buyne is inmiddels *life member*. De Surinaamse regering onderkent zijn prestaties; in 2001 wordt Buyne Officier in de Ere-Orde van de Gele Ster.

Maar Buyne's bord is nog niet leeg. Hij gaat zich met passie wijden aan het koken en schrijven van kookboeken. In 2002 richt hij Club Culinair 'Exclusief' op. Tot 2016 kookt Buyne eens per maand voor geselecteerde leden een viergangen menu in een ambiance van stijl en exclusiviteit. Buyne noemt zich culinair ontwerper. De kenner van de Creoolse volkscultuur experimenteert met Creoolse volksgerechten, hij verbetert en vernieuwt. Dit vindt zijn weerslag in de totaal veertien kookboeken van zijn hand. in totaal. Knipogend naar de belevingswereld van de stadscreool, bedenkt de taalvirtuoos pakkende en spitsvondige namen van gerechten en boektitels. Zoals *Sweet Johnnie* en *Grundjari taihori*. Of *Vleesloze en vegetarische gerechten*. Er staan ook gedichten in de kookboeken. Het literaire kaliber is overduidelijk, Een voorbeeld is het gedicht *Sopropo*. Een bundel van al deze kookgedichten zou een aanwinst zijn voor de Surinaamse literatuur.

De biografie is vlot en leesbaar geschreven. Khemradj maakt inzichtelijk hoe een Creools dubbeltje van de erven van Paramaribo een kwartje is geworden. Dat hij veel materiaal heeft verwerkt blijkt uit de vele details waarmee gebeurtenissen, anekdotes of ontmoetingen worden beschreven. Historische schetsen zoals de koloniale tijd en de modernisering van Suriname vanaf de jaren vijftig, zijn invoelbaar beschreven. De persoon Buyne komt daardoor tot leven. Toch blijven enkele raadsels onopgelost. Neem bijvoorbeeld de zeven kinderen die Buyne heeft verwekt bij zes vrouwen. Inclusief de twee kinderen van echtgenote Johanna is Buyne vader van in totaal negen kinderen. Het blijft onduidelijk hoe dit zich verhoudt tot Buyne's katholieke vorming waarin een verantwoordelijk familieleven wordt benadrukt. Ondanks aandringen van de auteur weet Buyne niets anders te zeggen dan 'Dingen gaan in het leven zoals ze gaan.' Of neem Buyne's tomeloze geldingsdrang. Waar komt die vandaan? Ook hier laat Buyne zich niet kennen. De psychiater die tijdens zijn werkzame leven de diepere drijfveren en driften van zijn patiënten trachtte bloot te leggen, laat de lezer gissen naar zijn eigen psyche.

Krishna Salikram

Roy Khemradj - Kan niet bestaat niet - het kleurrijke leven van Otmar Buyne, is uitgebracht door LM Publishers in Volendam en kost €19,50 via de uitgever, de boekhandel en Bol.com